

Pohřeb není namístě. Minsk a jeho kámen úrazu - pro Ukrajinu i pro nás



Lenka Vichová

Seniorní analytička programu Kremlin Watch

Kremlin Watch je strategický program think-tanku Evropské hodnoty, který má za cíl rozkrývat a čelit jednotlivým nástrojům ruské hybridní války zaměřené proti liberálně-demokratickému systému.

KYJEV/PRAHA Minsk je mrtvý. Minský proces se dostal do slepé uličky. Normandský formát se diskreditoval. To jsou komentáře, které se nejčastěji objevují v médiích, pokud si ještě někdo v záplavě zpráv o teroristických útocích náhodou vzpomene na Ukrajinu. S vidinou efektivnějších jednání volá mnoho západních i ukrajinských komentátorů po ukončení minského procesu nebo navrácení se k tzv. ženevskému formátu, který by byl posílen o Spojené státy. Ale prohlásit minský proces za mrtvý si přeje především Moskva. V tom je krása ruské propagandy – přesvědčit nás, že pro Ukrajinu nebo pro nás není dobré to, co ve skutečnosti není výhodné pro Kreml.

Jednání Třístranné kontaktní skupiny jsou dlouhá, únavná a bez viditelných výsledků. Boje na východní Ukrajině neustávají, lidé neustále umírají a tzv. minské dohody neplní ani jedna ze stran. Jedna proto, že nechce, druhá proto, že nemůže. Balík opatření pro implementaci minských dohod z února 2015 (podobně jako protokol ze září 2014) byl napsán tak, že jej každá ze stran může interpretovat po svém a jasně v něm není stanovena dokonce ani posloupnost plnění jednotlivých bodů. Proto se Rusko s Ukrajinou mohou donekonečna přít o to, co má být splněno jako první a co až posléze.

Ale minský proces je přesto funkční. Stanovil totiž úkoly a trestem za jejich neplnění jsou sankce. Sankce pro Rusko. Ty se, i když nepřímo, vážou na plnění minských dohod a teoreticky by se měly prodlužovat do té doby, dokud Kreml nesplní své závazky. Takovým instrumentem se nemůže pochlubit například Budapešťské memorandum, které mělo Ukrajinu chránit a být zárukou její územní celistvosti a které na rozdíl od minských dohod podepsali nejvyšší představitelé USA, VB a Ruska. Minský proces není třeba pohřbívat, ale vytvořit pro něj algoritmus, aby bylo naprosto jasné, kdo má co a kdy udělat. A v případě porušení pravidel by se sankce měly zesilovat, ne rušit.

Úkolem kontaktní skupiny je udělat špinavou práci

Minský proces - a pod ním si musíme představit jak normandský formát (nejvyšší představitelé Francie, Německa, Ruska a Ukrajiny) tak i Tříčlennou kontaktní skupinu (Ukrajina, Rusko, OBSE) - není úplně srozumitelný, ale je ho třeba vidět v kontextu této nevyhlášené a popírané války. Rusko-ukrajinské kryptoválky, ve které agresor odmítá přiznat svou roli a zaštiťuje se samozvanými republikami, které sám stvořil a které sám neuznal.

Ale i přes velké úsilí všech stran nenazvat agresora pravým jménem jsou sankce cílené právě na něj. Úkolem Třístranné kontaktní skupiny, která pravidelně zasedá v Minsku, je udělat špinavou práci včetně kontaktu s představiteli tzv. Doněcké a Luhanské lidové republiky neboli Jednotlivých okresů Doněcké a Luhanské oblasti (zkr. JODLO - tento termín je používán v minských dohodách), kteří i když jsou přítomni při jednáních, nejsou uznaným čtvrtým subjektem skupiny. Protože jednat s představiteli těchto neuznaných republik by zároveň znamenalo jejich legitimizaci, ukrajinskou delegaci tvoří většinou bývalí politici nebo představitelé mimovládních organizací. A moderátorem a zároveň mediátorem je OBSE. Pravděpodobně, aby nedocházelo ke zbytečně vypjatým konfrontacím, se při jednáních obě strany obrací na představitele OBSE, nikoliv jedna na druhou.

Třístranná kontaktní skupina má čtyři podskupiny: humanitární, politickou, bezpečnostní a sociálně-ekonomickou a jejím úkolem není přijímat politická rozhodnutí. K takovým věcem nemají její členové

mandát. Tato skupina neřeší koncepci minských dohod, jen jejich modalitu. Každá ze stran přednáší své návrhy a požadavky, vyslechne si totéž od strany druhé a předá informace dál. V Minsku se řeší spíše praktické věci, jak zajistit výměnu zajatců, jak obnovit dodávky uhlí z okupovaného území na neokupované území Ukrajiny, jak vyřešit platby za dodávky vody z neokupovaného území na okupované. Politická podskupina diskutuje i o změnách v ukrajinské ústavě, o volbách, které by podle minských dohod měly proběhnout na okupovaném území, ale zákon, který je bude regulovat, se nebude psát ani přijímat v Minsku, ale v Kyjevě.

Kde je kámen úrazu

Největším problémem při plnění minských dohod je otázka, které body mají být splněny jako první. Zda to budou ty, které má splnit Moskva, nebo Kyjev. Ukrajinská logika říká, že nejdříve by měly být splněny úkoly, které se týkají bezpečnosti, a teprve posléze se může přistoupit k těm, které lze nazvat politickými.

To znamená, že by mělo nejprve dojít k úplnému zastavení bojů, stažení všech cizích a nezákonných ozbrojených formací, vojenské techniky a nájemných bojovníků z okupovaného území Ukrajiny pod monitoringem OBSE. Ukrajina chce získat kontrolu nad svou částí ukrajinsko-ruské hranice (také proto usiluje o zřízení páté pracovní skupiny, která by se zabývala pouze otázkou kontroly ukrajinsko-ruské hranice) a teprve pak přistoupit k volbám a po dialogu s legálně zvolenými zástupci Donbasu přistoupit i ke změnám v ústavě.

Ruská logika však říká, že pokud k tomuto dojde, jejich politické požadavky se už plnit nemusí. Po vyčištění okupovaného území od ruských instruktorů, zbraní i nájemných bojovníků by problém tzv. separatistických republik zanikl sám od sebe. Proto požaduje Rusko ústy představitelů JODLO nejdříve volby nejlépe bez účasti ukrajinských politických stran a bez možnosti práce ukrajinských sdělovacích prostředků na okupovaném území (i když před rokem to byly změny ústavy a před dvěma lety problematika udělení ruštině statutu státního jazyka) s cílem včlenit produkt své agrese (kolaboranty a politické loutky) do politického života Ukrajiny. S tímto cílem brzdí výměnu zajatců a prosazuje přijetí zákona, který by zaručil beztrestnost účastníkům „událostí v JODLO“ včetně těch, kteří se dopustili válečných zločinů, což Ukrajina odmítá.

Minský proces má svůj účel i výsledky

Faktem je, že i přes narušování příměří většina těžkých zbraní byla od frontové linie odsunuta a počet obětí na životech se nedá srovnat s létem 2014 nebo zimou 2015. Velmi důležitou je přítomnost třetí strany, v tomto případě OBSE, která je při jednáních v Minsku přítomná a denně monitoruje porušování příměří na východě Ukrajiny.

V neposlední řadě dlouhá a únavná jednání v normanském formátu dala evropským lídrům jedinečnou možnost poznat agresora. Po událostech u Debalceva, ke kterým došlo už po podepsání Balíku opatření pro implementaci minských dohod v únoru 2015, to byli i oni, nejen Ukrajina, kdo poznal, jakou váhu má slovo prezidenta Ruské federace a snad se i z těchto událostí poučili.

I když minský proces nevykazuje velkou efektivitu, dal Ukrajině šanci a čas k získání spojenců a zesílení své obranyschopnosti. Zároveň musíme chápat, že snížení intenzity bojů z ruské strany není důkazem záměru ukončit tuto válku, jen taktickým krokem. Rusko militarizuje okupované území dál a jeho dělostřelectvo možná nepracuje tak často, zato přesněji. Rusko v této válce není mírotvůrce, ale okupant. Řídí eskalaci i deeskalaci konfliktu.

Moskva nás ale bude přesvědčovat i ústy ukrajinských nebo západních politiků a novinářů o tom, že minský proces je neefektivní, nebo že je to Ukrajina, kdo neplní své závazky. Jen abychom jí uvolnili ruce a dali dostatek času k provedení dalších „taktických manévřů“. Rusko minský proces nechápe jako mírová jednání, ale jako další fázi ve své hybridní válce, kdy snížení eskalace bojů na frontě kombinuje se snahou destruovat ukrajinskou vnitřní politiku. Když se mu to nebude dařit, může zvyšovat intenzitu bojů nebo hledat jiný formát jednání s jinými, pro něj výhodnějšími pravidly. Musíme se připravit na to, že tato válka bude nadlouho.

Text vyšel 4.8.2016 v [Lidových novinách](#).

Líbí se Vám, co děláme?

Podpořte nás! Naše práce je možná jen díky darům lidí, jako jste Vy.

Můžete využít tento formulář: www.evropskehodnoty.cz/o-nas/dekujeme

Nebo můžete poslat svůj dar přímo na transparentní účet Evropských hodnot:
2300405420/2010.

Vyberte si program, který chcete přímo podpořit:

- Analytický tým - AT
- Iniciativa pro evropské hodnoty – IEH
- Kremlin Watch - KW
- Program pro soudržnou společnost – PSS

Nebo můžete podpořit naši práci obecně: Podporujeme Evropské hodnoty - PEH

Do zprávy pro příjemce uveďte DAR_program + Vaše jméno a příjmení a zašlete nám e-mail s Vašimi osobními údaji pro potvrzení o daru na: dary@evropskehodnoty.cz

© **Evropské hodnoty z.s. 2016**

Think-tank Evropské hodnoty je nevládní odborná instituce bránící liberální demokracii.

Naší vizí je svobodné, bezpečné a prosperující Česko ve střední Evropě, která je pevnou součástí Západu.

Pomáháme čelit agresivním režimům, radikalizaci uvnitř společnosti, šíření autoritářských tendencí a extrémistických ideologií včetně islamismu.

Politikům předkládáme odborná doporučení a systematicky sledujeme a hodnotíme jejich práci. Za základní prvky vysoké politické kultury považujeme aktivní občany, zodpovědné politiky a soudržnou společnost, která sdílí hodnoty svobody a demokracie.

Od roku 2005 se jako nevládní nezisková organizace, která není spojena s žádnou politickou stranou, věnujeme výzkumné a vzdělávací činnosti. Vedle vydávání odborných publikací a komentářů pro média, pořádáme konference, semináře a školení pro odbornou i širší veřejnost. Na svých akcích zprostředkováváme dialog mezi politiky, odborníky, novináři, podnikateli i studenty.

THINK-TANK EVROPSKÉ HODNOTY

Vlkova 36, 130 00 Praha 3

info@evropskehodnoty.cz

www.evropskehodnoty.cz

facebook.com/Evropskehodnoty